

Lyndby – min by

En vandring gennem byen, som har dannet rammen om mit liv

Af Flemming Jensen

Lyndby er en lille havneby på Midtsjælland med 561 indbyggere (2011), beliggende i Lyndby Sogn ved Roskilde Fjord på Hornsherred fire kilometer sydøst for Kirke Hyllinge og syv kilometer nordøst for Kirke Saaby.

Lyndby er speciel, fordi byen i mange 100 år hørte under flere godser. Byen var splittet op mellem Ledreborg, Lindholm, præsteembedet og Københavns Magistrat.

Fra gammel tid har gårdene i byen, både mens de var i godsernes eje, og siden da de blev frikøbt, været grundstammen i byen. Mange har arbejdet som karle og piger – og boet på gårdene – og et fåtal har haft egen selvstændig bolig – tæt på gården, men ofte som en del af denne. Andre beboere er stort set de håndværkere, som har været nødvendige for at kunne drive den daglige drift. Det har været smeden og andre håndværkere, som man kunne deles om. Købmanden der kunne levere de forsyninger, som gårdene ikke selv producerede, præsten, som sørger for sjælenes fred – og ikke mindst skolen og det dertil knyttede personale. Og som en naturlig følge af det nærliggende vand, har byen også haft sine fiskere.

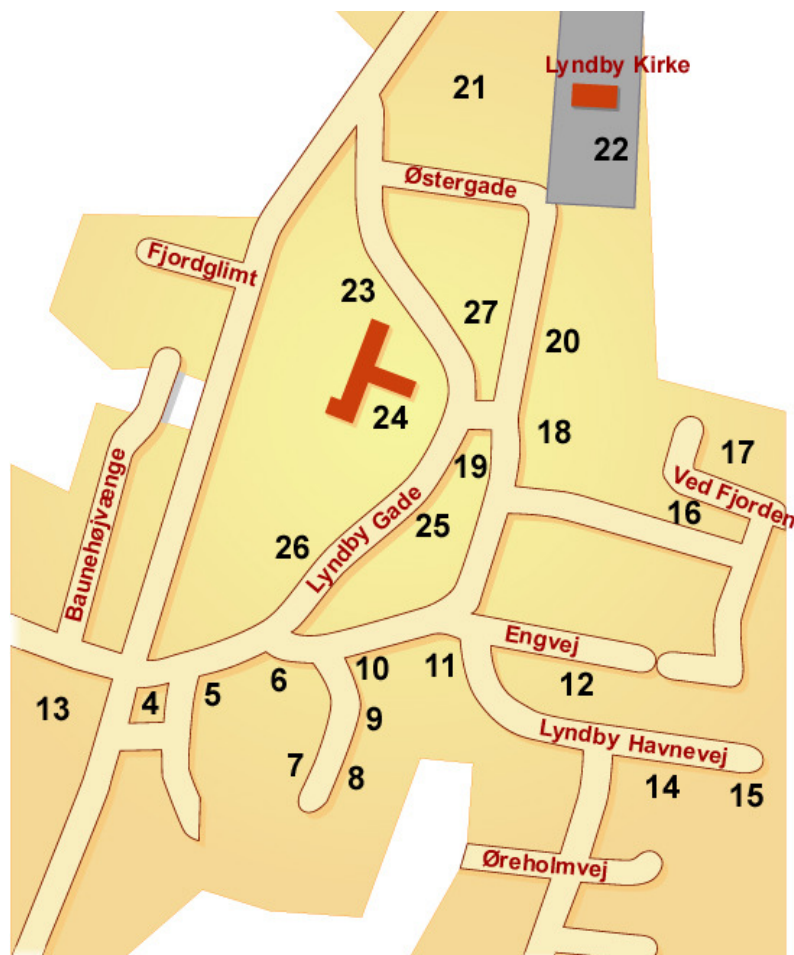
Jeg, der er født i begyndelse af fyrrerne, har oplevet byen og dens vækst. Da jeg var en ung mand, så Lyndby By ud som på det indsatte billede, der er fra ca. 1960:



Lyndby omkring 1960 – set fra Hornsherredsvej. I forgrunden ses skolen, der senere omdannes til Rådhus, og øverst i billedet ses vandet og markerne, som i dag er tæt bebygget med parcelhuse. Bebyggelsen er stort set liggende op til den gennemgående Lyndby gade.

Min barndoms og ungdoms by

Når du drejer fra motorvejen og kører op i Hornsherred, får du den kønne udsigt over Borrevejle Vig på din højre side. Snart passerer du Dannebrogsgården, hvor jeg blev født i 1942. Seks år senere flyttede vi ind til Lyndby, hvor jeg voksede op.



Maskinsmeden (1)

Jeg skal nu tage dig med på en rundtur i Lyndby, som jeg husker den i 50'erne.

Først kommer vi til Maskinsmeden, hvor Emil Olsen myndigt styrede maskinværkstedet. Emil Olsen havde tre sønner, Helge, Ejegod og Arne, der alle var uddannede maskinsmede og anerkendte for deres dygtighed. I det hele taget var værkstedet kendt for at uddanne og beskæftige dygtige smede. Emil Olsen havde sin plads i det ene hjørne af værkstedet, hvorfra han kunne holde øje med, hvad der foregik og, hvor han kunne nappe sig en øl, når han trængte, og det skete jævnligt.



Smedens hus – men privatboligen bagved (1)



Søren Knudsens hus (2)

Søren Knudsen (2)

Naboen til maskinsmeden hed Søren Knudsen. Ham så vi ikke meget til i løbet af året, men nytårsaften var der altid mennesker ude ved Søren Knudsen, som havde et heftigt temperament. Maskinsmedens skrotplads lå ved siden af, og der kunne man finde cykelhjul, som var taknemmelige at trille ned mod hoveddøren, når vi havde fået provokeret Knudsen så meget, at han kom frem i døren for at skælde ud. Deraf navnet *Søren Cykelstel*.



Verner sømands hus (3)



Alma og Johns hus(4)

Verner Sømand (3)

I det næste hus boede Verner Sømand sammen med sin mor. Verner var en frisk fyr, og jeg husker en sjov episode, fra da Verners årgang gik til præst. Det var en søndag formiddag - en streng vinterdag, hvor de kommende konfirmander skulle i kirke. Pastor Jespersen kom fra Kirke Hyllinge, og sneen lå højt, så pastoren havde svært ved at komme rundt om den gamle skole og op til kirken. De vordende konfirmander, hvor jeg også husker kunstmaler Aksel Haldrups Rolf m.fl., var meget hjælpsomme. De sagde til pastoren, at hvis han bare satte sig ind og styrede, så skulle de nok skubbe. Ikke så snart havde pastoren sat gang i bilen, før de store lømler trak tilbage i bilen. Det spil gik der en del tid med.

Alma og John (4)

Nu kommer vi frem til, hvor man drejer fra Hornsherredvej og ned i det gamle Lyndby. Der boede Alma og hendes søn John. Alma og John var de første, der fik fjernsyn i byen og de var meget gæstfrie over for os børn, som fik lov at komme op og se fjernsyn. Det var især de populære 6-dagesløb, der trak.

Åge Larsens gård (5)

Herefter kommer vi til Marie og Åge Larsens gård, som altid var velholdt og var en rigtig flot indgang til byen (som den er i dag). Et høstbillede herfra er, når man kørte ned ind fra marken og satte dem sammen i laden. Der var en bliklem i taget, som blev trukket op, og negene blev stukket ind gennem lemmen.

Åge Larsens gård er en af de oprindelige gårde i Lyndby. Den hørte oprindeligt under Lindholm gods og havde navnet Taaftegaard. Det meste af jorden er frasolgt. Boligområdet nord for Hornsherredsvej er placeret på de frasolgte jorde.



Taaftegaard eller Aage Larsens gård (5)



Den gamle købmandsbutik (6)

Den gamle købmandsbutik (6)

Videre til den gamle købmandsbutik, hvor Petra, Anker, Ditte og Kjeld boede. Kjeld og jeg var jævnaldrende og legede meget sammen. Interiøret i butikken var, som du i dag ser det i Lützhøft købmandsgård i Roskilde. Alting blev vejet af og puttet i poser, og kaffen blev malet i kaffemøllen med de karakteristiske hjul. Jeg kan huske at jeg var lidt misundelig på Kjeld, for han kunne den teknik med at lukke poserne korrekt. Et andet billede er, at når du skulle have for 25 øre sennep, så kom du med dit glas, og købmanden gik ud i bagbutikken og fyldte det op. Havde du en 25-øre til sold, så kunne du få en stor pose dadler, som blev øset op fra en stor trækasse, der stod på disken. Det var også fra butikken, vi drenge fik vores smøger, som vi gik ned på Langbakkegårdens eng og røg. Derefter hjem og sluge en tube tandpasta for at ingen skulle kunne lugte, hvad vi havde lavet.

Købmanden var eneste dagligvare butik i Lyndby. Da rammerne blev for snævre al handel foregik fra døren og til venstre, hvor garagen nu ligger - byggedes den noget større butik umiddelbart overfor. Den var åben helt frem til begyndelsen af dette århundrede men måtte så kapitulere, da en stor del af byen lagde deres indkøb andetsteds.

I ugens løb kom mælkevognen, hvor man fik sin mælk leveret i den kande, man selv havde medbragt, direkte fra junglen. Slagteren kom også kørende med sit kød, som blev solgt fra vognen. Grønthandleren og fiskehandleren med deres varer. Det skal med her, at der rundt på gårdene var en del hjemmeslagteri. Og det væsentligste forbrug af kød blev dækket herigennem. Til gengæld havde man så hjemmeslagteren boende i byen.

Slagter Mortensen (7)

På vej hen til sognefoged Jens Peter Christiansen kommer vi forbi Slagter Mortensen, som kørte rundt til gårdene og forestod hjemmeslagtningerne. Mortensen kom rundt på en Disella-knallert, som havde motoren på bagagebæren og fremdrift blev skabt af et roterende hjul, der kørte på dækket. Slagteren havde røgeri i udhuset, og jeg kan endnu se de lækre spegepølser og skinker for mig og fornemme den røgede lugt. For

enden af vejen boede som sagt byens sognefoged og øverste juridiske myndighed. Det var bl.a. sognefogeden der forsynede byens hundeejere med hundetegn, og jeg husker også at sognefogeden en gang måtte i funktion, da en af landevejens farende svende havde slået sig ned oppe på Kristianslund. Ingen kunne få ham til at flytte sig, og så måtte sognefogeden tilkaldes.

(NB: separat artikel om Strandagergaard og sognefogeden)



Slagter Mortensen hus (7)



”Fru Lunds hus” (8)

På vej tilbage til Østergade, som dengang hed Lillegade, kommer vi forbi fru Lunds hus. **(8)** Fru Lund var slagter Mortensens husbestyrerinde og hun havde været så heldig at vinde et sommerhus i Familiejournalen, og det var blevet opført her. Det er siden gået til, og et andet hus er opført på grunden.

Smeden Ejegod (9)

Ved siden af boede Ejegod (smedens søn) og Ketty. Ketty gjorde rent og forestod i øvrigt det praktiske på skolen, hvor Ejegod udover at være smed også tog sig af at fyre i skolens centralfyr. Det var den gang, man brugte fossilt brændsel i form af koks. I den anden ende af huset boede Tut og Arne (Ejegods bror). Arne brugte sine smedefærdigheder på Maglekilde, og Tut var verdensberømt som kokekone, når der skulle holdes fest, og de evner havde hun fra sin mor Sofie fra Torkildstrup.



Smedens sønner, Ejegod og Arne (9):



Fisker Gunnars hus (10)



Niels Ludvigs aftægtshus (11)

Lillegade

Lidt længere nede ad Lillegade boede fisker-Gunnar og Anna med deres tre drenge og en pige. Udover at fiske havde Gunnar arbejde mange forskellige steder, og man sagde om Gunnar, at han havde altid arbejde ligegyldigt hvor dårlige tiderne var, og den ordentlighed og flid har fulgt familien siden. Så kommer vi til det gule hus, hvor Niels Ludvig Christiansen boede i et stort aftægtshus. Det hus der senere blev til renseriet i Lyndby. En lille historie fra renseri tiden skønt senere end 50'erne: En sommerdag, hvor renseriet er lukket på grund af ferie, kommer der en udenbys med noget rensesøj. Efter at have taget forgæves i døren spørger vedkommende optimistisk: " Er der andre renserier i byen?" Tjah de Københavnere.

Havnevejen

Så er vi kommet til Havnevejen hvor vi finder et lille stråtekt hus, hvor fisker Peter Nielsen boede. På den anden side af vejen lå "Børsen" en gammel staldbygning tilhørende husmand Sofus Jensen. At komme ind i den bygning var lige som en tur på Frilandsmuseet. Imellem stalden og Sofus' stuehus blev der dyrket grøntsager. På toppen af bakken ned til havnen boede forstander Bagger - Jørgensen i et stort hvidt hus på en stor grund, der gik ned til fjorden. Bagger - Jørgensen er i øvrigt forfatter til Lyndby-sangen, som synges ved byfester og lignende arrangementer. Syd for Bagger - Jørgensen var der bar mark, som blev dyrket af Frederik Petersen, der boede oppe ved landevejen, hvor vejen går ned i byen. Frederik kom kørende gennem byen med sine to nordbaggere, som trak vogn eller redskaber. Det var også på den mark, vi drenge fik lov at prøve at køre på Ole's nye Skylon-knallert, selvom vi ikke var gamle nok.



Sofus Jensen nye stuehus (12)



Frederiks hus (13)– som dengang lå alene

Ned til havnen

Midt på bakken ned til havnen boede mejerist Carl Hansen, som arbejdede på det daværende Karleby Mejeri. Nede ved vandet lå den lille fiskehavn, hvor byens fiskere holdt til. Man kan stadig se størrelsen af den oprindelige havn, hvis man kigger forbi den nuværende lystbådehavn.

Tilbage på Lillegade kommer vi på højre hånd til et hvidt dobbelthus, hvor fisker Ingvor Nielsen boede i den ene ende og bager-Aksel i den anden. Ud over at være kendt som fisker, så var Ingvor også kendt for at have den reneste urtehave i byen. Det var nærmest ikke muligt at finde et stykke ukrudt. Overfor Ingvor i et lille rødt bindingsværkshus fandt man så fru Simonsen - en smart rødhåret dame fra København - som havde huset som sommerhus. Som nabo til fru Simonsen finder vi Frede Andersen, der var gift med Inge, som var søster til Ingvor og Laurits og datter af den gamle fisker Peter Nielsen. Frede havde arbejde uden for byen men var samtidig ivrig fisker. Ved siden af Inge og Frede boede Laurits og Kisser. Laurits var også fisker, og jeg husker at Laurits og Ingvor kørte rundt og solgte fisk fra en lille bil. Kisser forsøgte sig med etablering af et brødudsalg, men det holdt ikke så mange år. Man kan endnu se butikken som en tilbygning på huset.



Carl Hansen hus (14)



Ned mod havnen (15)

Povelsens aftægtshus Og brødrene Jensen

For foden af Lillegade bakken førte en lang havegang ned til den gamle lærer Povelsens aftægtshus, som lå med en flot udsigt udover Borrevejle Vig. Den store grund, som nu er udstykket, var plantet til med frugttræer.



Povelsens aftægtsbolig (16)



Brødrene Jensen "boldbane" (17)

Lærer Povelsen var lærer i Lyndby gamle skole. På arealet hvor vejen Ved Fjorden nu ligger, var der et stort engareal, som hørte til Kristianslund. Bl.a. gårdens heste gik og græssede her og jeg kan endnu se for mig når de blev reddet hjem gennem byen i fuldt firspring. Arealet blev delt mellem min mor og min morbror, som begge stammer fra Kristianslund. Min morbrors del blev udstykket til sommerhuse. Min mors andel lå hen som græsmark og blev fortsat brugt til landbrugsformål, indtil min bror og jeg delte det og byggede hvert sit hus i slutningen af halvfjerdserne. Det tjente samtidig som stadion, når vi udkæmpede arvefjendeopgør i fodbold mod drengene fra Uglestrup.

Tilbage på Lillegade

Tilbage på Lillegade finder vi nu Kristines hus. Hun var nabo til mit barndomshjem, og jeg kiggede sommetider ind. Huset var bygget af lerkinede væg med strå, og jeg husker endnu, at vandet blev pumpet op ved håndkraft. Huset har tjent til beboelse indtil skrivende stund. Over for boede Frederikke og Georg Larsen, der var tømrer. Hver morgen startede Georg Larsen på arbejde på sin Skylon-knallert (åbenbart datidens førende knallertmærke). De sidste år var det en hård tørn, men det var før, der var noget, der hed efterløn.



Kristines hus (18)



George Larsens hus (19)

Mit barndomshjem

Nu er vi fremme ved mit barndomshjem, som ligger lige efter man drejer op mod kirken. Huset var oprindeligt bygget som aftægtsbolig for min mormor og morfar, men da min mormor var lam af gigt, blev huset bygget om med en lejlighed på første sal til de ældre, og min mor, far og jeg flyttede som nævnt ind i 1948. For at min mormor kunne komme op og ned blev der installeret en elevator der blev bygget af maskinsmeden, som vi har hørt om tidligere. Det var en tung sag, som skulle trækkes ved håndkraft. De år var kendetegnet ved, at konerne var hjemmegående og passede hjemmet. Der var megen bytten planter og snakken om hint og hisset: "Dine jordbær er vel nok gode" - "Ja - jeg fik stiklinger fra smedens sidste år. Det er sådan nogle dejlige faste bær".

Sådan var det de nære ting, der optog sindene, og alle kærede sig om hinanden. Når vi som børn kom hjem fra skole, var der altid en kop kakao eller saft og tid til en god snak, før vi skulle læse lektier og ud at lege, eller der var småpligter, der skulle fra hånden.

Lige før kirken ligger Langbakkegaarden, hvor Jensen's boede. Om vinteren kælkede vi på langbakkerne, som lå ned mod fjorden.

Så pludseligt skete der noget. Jensens solgte gården til Claus Hansen, som havde tre kønne døtre. Det øgede salget af brylcreme nede hos købmanden. Men det var en kort overgang, så flyttede de til Fyn.



Mit barndomshjem (20)



-og min mors barndomshjem – Kristianslund (21)

Kristianslund,

Som nabo til kirken ligger Kristianslund, min mors fødehjem. Det var en gård på 100 tdr. land med tilhørende folkehold. Min tante og morbror havde seks børn, så der var altid liv. Dørene var åbne, og vi børn holdt meget af at komme der. Der var ikke noget bedre end at gå i rumpen af karlene og lytte til deres beretninger, og de var ikke alle lige stuerene. Om sommeren samledes byens ungdom ved vejen oppe ved indkørslen til Kristianslund, hvor livet i byen blev vendt. Der var megen visdom at hente for os yngre. Til gården var der en dam, som var byens foretrukne sted at stå på skøjter om vinteren.

Lyndby Kirke

For enden af vejen ligger kirken som har dannet ramme om glæde og sorg gennem generationer, og en tur på kirkegården fortæller sin egen historie om hele sognet, der bestod af Uglestrup, Lyndby og Ll. Karlby med omkringliggende gårde.



Lyndby Kirke – set fra min have (22)

Sutrovitz (23)- Ingen billede, da området er totalt forandret.

Vi bevæger os nu tilbage gennem byen igen og kommer til gartner Sutrovitz, der drev et lille gartneri med alt til en landhusholdning. Der var rækker med mistbænke, og der var frugttræer og buske. I den ene ende af huset var et rum, hvor kunderne blev ekspederet, og hvor buketter og kranse blev bundet. Sutrovitz måtte også besøges nytårsaften. Der var temperament, og når vi brugte tricket med at smadre lidt glas, troede han, at det var drivhusene det gik udover. Jeg husker især et år, hvor han patruljerede ned ad gaden med sit luftgevær.

Videnscenteret (24)

Så kommer vi til videnscenteret i byen. På den ene side den Gl. Skole hvor førstelærer C. B. Gynther Sørensen boede. Han styrede Lyndby Skole med hård hånd i mange år. Lyndbys daværende skole (det nuværende rådhus) eksisterede som skole indtil 1972, hvorefter den blev til rådhus for Hyllinge-Lyndby kommune.

Jeg havde fornøjelsen af at gå i Lyndby Skole i fire år. Skolegangen var et år i første klasse, to år i anden og tredje klasse og to år i fjerde. Udover Gynther Sørensen var der lærer Poulsen og frk. Bruun.



For enden af min finger på billedet ligger skolens gamle bibliotek. Og vinduet i stuen – ud for hvor jeg står – var stedet hvor jeg gik i fjerde klasse – og siden havde borgmesterkontor.

Efter fire år i Lyndby Skole tog jeg sammen med lærer Poulsens Flemming til Roskilde Private Realskole og året efter til Roskilde Katedralskole. Det var nødvendigt dengang, hvis man skulle have en Real- eller Studentereksamen. Den årlige eksamensdag var en dejlig dag. Sognepræsten og skolekommissionsformanden overhørte sammen med forældre, hvad børnene havde fået ud af undervisningen. Det bedste ved dagen var imidlertid, at der var tradition for, at vi fik lommepenge, som blev soldet op nede hos købmanden. Skolen var også centrum for byens kultur og fritidsliv. .

Lyndby gamle skole – (27)



Lyndby gamle skole blev bygget i 1880 til en pris af 10.000 kr., og den blev nedlagt, da man byggede den nye skole i 1942.

Bylaugsfester

De årlige byfester blev holdt i gymnastiksalen, hvor der var kaffebord (det var før der skulle rødvin til alting) og amerikansk lotteri. Der blev spillet om de ting, som lokale sponsorer havde givet. Selv vandt jeg en gang en høne, som var sponsoreret af sognefogeden, og dagen efter gik jeg ned og pegede ud, hvilken høne jeg ville have og fik den med hjem under armen (uden hoved selvsagt). Disse bylaugsfester udviklede sig til de berømte bylaugs- og havnefester, som trak fulde huse i mange år, hvortil Lyndbyrevyen havde sin andel. Men ak. Pludseligt var der for mange kokke, og Kulturforeningen blev skabt som en udbryderforening fra By- og bådelaugene. Kulturforeningen tog revyen med sig. Nu har vi to halvstore fester i stedet for et brag af en fest. Når det så er sagt, skal det så også siges, at kulturforeningen har tilført byen mange nye aktiviteter. Lyndbyborgerne er aktive folk, men de er ikke meget for at komme uden for byen.

Vi er nu kommet til den lokale smedie i Lyndby Gade.



Smedjen (25)



Sprøjtehuset (26)

Den bebos i dag af kunstneren Linus (søn af fru Lund), som har fremstillet en lokal Lyndbysten i stil med Jellingestenen. Ved vejen ses også en markant statue af den lokale sagnkonge R(h)oar.

Her boede smed Chr. Jørgensen, som var en rigtig grovsmed. Han var ikke så god til at sko temperamentsfulde heste for deres og smedens temperament kunne ikke forenes, så de måtte til Ll. Karleby for at få nye sko. Det var også i de år, at de motoriserede haveredskaber begyndte at komme frem. Det med motorer var ikke Chr. Jørgensens spidskompetence. Smedien blev afhændet til Thorsager. Desværre brændte den. Jeg husker, hvordan vi børn kunne tjene en øre pr mursten, vi rensede klar til genbrug.

Længere nede af gaden lå centralen, hvor Ester Rasmussen var bestyrerinde. Min morbror havde for vane blot at bede om Smeden, købmanden eller navnet på den han, skulle have fat i i stedet for at sige nummeret. Når han og Åge Larsen ordnede verdenssituationen i telefonen kunne det godt blive sent, og så måtte Esther Rasmussen bryde ind og sige: "Nu er det altså sengetid".

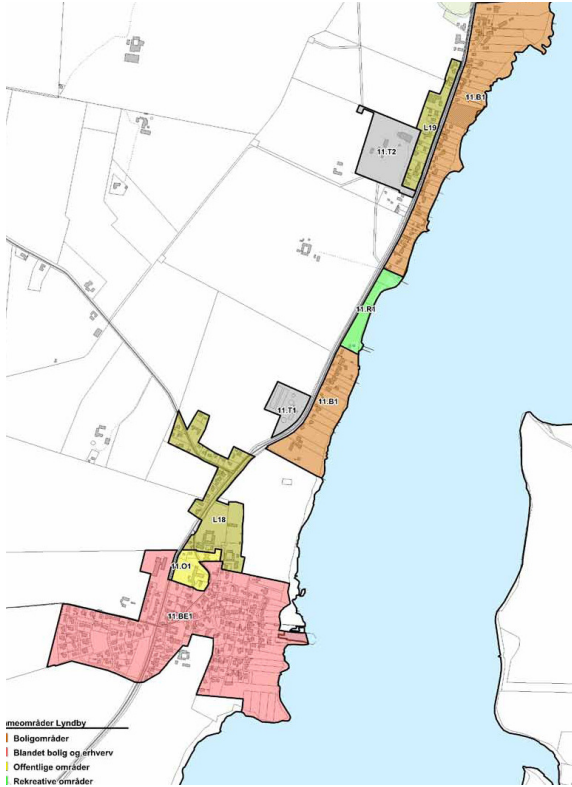
Tilbage ved Hornsherredvej igen har vi så vejmand Chr. Rasmussen. Heroppe hentede vi børn hver aften kl. 5 avisen, som kom med rutebilen fra Roskilde. Stormly en gammel sømand fra byen delte troligt aviserne ud til os børn hver aften. Om vinteren havde vi slæder med og tog en ordentlig kælketur oppe fra Lejregårdsvej, ned over Hornsherredvej og så langt vi kunne komme ned i byen. Det ville aldrig gå i dag med al den trafik. Længere ned ad gaden ses det gamle sprøjtehus (26), hvor det lokale brandværn havde deres remedier. Men her ligger nu en garage.

Så har jeg stort set været det meste af den "gamle by" igennem – uden at have udtømt de mange historier og beretninger, som knytter sig til området.

Gå selv en tur gennem byen, hvor byggestilen er så fri som intet andet sted, og det kan være svært at finde bare to huse, som har samme byggestil.



Jeg vil bare slutte med at udtrykke min glæde over at være vokset op i et spændende og inspirerende miljø, hvor man kommer hinanden ved – og altid har gjort det.



Jeg har i på min vandring gennem Lyndby alene bevæget mig i det område, som er markeret med rødt, til højre for den gennemgående Hornsherredvej.

For at give et mere fyldestgørende billede af byen, må området nord for også omtales. Det er området, som er markeret med grøn og gul farve.

Hele strækningen er idag tæt bebygget med parcelhuse ned mod Fjorden, og der er et mindre område, hvor husene ligger på begge sider af vejen. Men tidligere var hele området, der oprindeligt hørte under Københavns Magistrat helt frem til 1912 stort set udlagt som græsningsarealer og en mindre havn.

Nordligst, på grænsen til Sæby Sogn, byggedes i 1750 et hus til hyrden. Det er siden – efter en periode med forfald – blevet renoveret og ejes af KFUM

Lidt syd for, hvor skibet Pilen, som gik i rutefart mellem Lyndby, Gershøj og Roskilde, lå til havn, blev Pilehuset bygget. Her havde skibets kaptajn sin bolig.

Færgefarten blev nedlagt i 1926, da konkurrencen fra lastbilerne blev for stor.

Anbefalet læsning:

Gynther Sørensen: Vandringer i Lyndby sogns fortid og nutid, Bramsnæs Museum og Arkiv.

Aage Eliassen: Lyndby by og den beboere i starten af 1900-tallet.